

DOCUMENT DE BONES PRÀCTIQUES EN LES RESIDÈNCIES ARTÍSTIQUES

1. Objectiu del document

Aquest document té com a objectiu millorar la qualitat de les residències artístiques i establir una guia de bones pràctiques entre els centres i espais d'art i els artistes en residència.

2. Objectius específics

- a) Esdevenir una guia per a les pràctiques responsables dins de les residències artístiques.
- b) Reforçar la professionalització dels artistes.
- c) Contribuir al coneixement de la normativa legal i tècnica.
- d) Contribuir a promoure l'entesa entre els centres, espais d'art, entitats i organitzacions que acullen residències i els artistes que fan estada.

3. Parts que intervenen

- a) Per una banda, l'artista o artistes residents.
- b) Per l'altra banda, el centre, espai d'art, entitat o organització que acull la residència artística, i que a partir d'ara esmentarem genèricament com a "centre d'art".

4. Bones pràctiques

4.1. El centres d'art s'han de comprometre a:

- a) Descriure els motius pels quals s'organitza el programa de residències.
- b) Difondre les característiques del programa de residències, els objectius, els criteris i la infraestructura disponibles per portar-lo a terme.
- c) Publicar l'oferta de places i difondre les convocatòries de lliure concurrència pública amb total transparència i claredat informativa, quant a l'establiment de condicions.
- d) Publicar el procediment que es portarà a terme per realitzar la selecció de participants. La selecció de participants la realitzaran jurats qualificats, diversos i experts, a partir d'uns criteris i barems prèviament establerts i publicats. Amb el pas del temps els membres del jurat es canviaran.

No s'han d'utilitzar criteris discriminatòries en els processos generals de selecció d'artistes (p.ex., gènere, religió, edat...). Si una organització vol promoure una selecció específica basada en criteris selectius restringits ("discriminatoris en positiu"), aquests s'han de justificar i motivar de manera transparent en la mateixa convocatòria.

- e) En el cas que les residències s'organitzin per invitació restringida a uns artistes, s'han de fer públiques les línies de treball i criteris que justifiquen la selecció de participants convidats.

- f) Comunicar els objectius i les expectatives de les places de residència artística que s'ofereixen.

Els objectius i expectatives de la residència, així com els documents que s'han de presentar per accedir a la convocatòria, apareixeran redactats de manera detallada i precisa en el document de la convocatòria (*Open Call*) de selecció d'artistes residents, amb la finalitat d'evitar dubtes i falses expectatives en les condicions de la residència. Es recomana incloure una descripció del tipus de residència i del context en què s'insereix.

Es considera una mala pràctica demanar als candidats una presentació de fotos o vídeos personals, ja que es considera que la imatge personal no és un criteri a tenir en compte en un procés de selecció d'artistes. A més a més, s'ha de preservar la privacitat de la imatge personal dels artistes.

- g) Recollir tota la informació referent al projecte que l'artista vol portar a terme en la seva residència.

En els primers contactes amb els artistes residents, el centre d'art ha de recollir la informació general del projecte i assabentar-se amb detall dels objectius, materials, espais i recursos necessaris, així com dels resultats que l'artista espera obtenir i la previsió de despeses.

- h) Cessió d'espais i recursos:

El centre d'art ha de cedir a l'artista un espai de treball adequat, així com també ha de proporcionar els recursos tècnics i materials necessaris per portar a terme la residència, segons els criteris establerts en el programa de residència. En el cas que sigui possible, el centre d'art cedirà a l'artista les instal·lacions i equipaments de les quals disposi, amb l'objectiu d'afavorir el treball artístic i la realització del projecte que és motiu de la residència.

En el cas de col·lectius d'artistes, el centre d'art proporcionarà les condicions adequades per desenvolupar la seva residència. En aquests casos es recomana a les institucions que proporcionin fons econòmics o recursos addicionals proporcionals a les necessitats dels artistes.

Quan no es puguin oferir suports econòmics suficients per acollir dignament artistes residents que són duo o grup s'especificarà aquesta circumstància de manera clara a les bases de la convocatòria.

- i) Cessió d'estudi/residència:

En el cas que el centre d'art disposi d'un estudi/residència, el posarà a disposició de l'artista. Aquest espai haurà d'estar condicionat amb les comoditats necessàries per viure, per desenvolupar correctament l'activitat diària i estarà net.

És una bona pràctica que l'espai de treball i de residència dels artistes estigui adaptat per discapacitats. En el cas que no es puguin oferir les condicions d'adaptació suficients per acollir dignament artistes residents amb alguna discapacitat s'especificarà aquesta circumstància de manera clara a les bases de la convocatòria.

Tant l'espai de treball com l'espai de residència s'adaptaran tant com sigui possible als diferents problemes de salut que puguin patir l'artista resident, sempre que aquests no impedeixin la prestació correcta de la residència.

j) Recolzament, suport i assistència tècnica:

El centre d'art ha de disposar de professionals preparats per proporcionar assessorament i donar suport tècnic a l'artista d'acord amb les necessitats i objectius de la residència. A més a més, els artistes residents que ho desitgin, han de poder rebre l'assessorament dels professionals del centre, per exemple, sobre com poden millorar les metodologies de treball, la carrera artística i la distribució de la seva obra d'art en el mercat i/o en els circuits professionals locals, nacionals i internacionals d'art contemporani.

k) Promoure i propiciar sinèrgies amb la xarxa artística local:

El centre d'art que acull la residència animarà els artistes a què facin nous contactes en el lloc d'estada i, en la mesura possible, se'ls presentarà o reunirà amb persones interessades que puguin afavorir noves col·laboracions més enllà de la convocatòria de la residència en la que participen. A més a més, el centre d'art donarà informació sobre les obertures i l'escena d'art local i posarà en contacte a l'artista amb altres professionals de les Indústries Culturals i Creatives del lloc d'estada per beneficiar el treball col·laboratiu i fomentar la creació de sinèrgies que afavoreixin el sorgiment de nous projectes de col·laboració i encàrrecs, així com el treball en xarxa. Com a estratègia, es poden convidar els artistes i els agents artístics locals o nacionals a conèixer artistes residents.

l) Proporcionar oportunitats d'interacció social entre l'artista en residència, el centre d'art i el seu entorn:

El centre d'art ha d'estimular sistemes que incloguin la participació en l'entorn social de la ciutat o localitat en la que es realitza l'estada. Per exemple, es pot promocionar la participació a través d'activitats directament vinculades als projectes artístics sorgits en les residències i que tinguin en compte i siguin favorables als interessos dels ciutadans de les localitats de la residència.

m) Ser flexible davant dels canvis:

El centre d'art ha de ser flexible amb les modificacions que puguin sorgir durant el període d'estada de l'artista. La relació entre les parts ha de ser permeable i adaptable als canvis que es puguin produir vers les directrius marcades a l'inici de la residència.

n) Difondre l'obra de l'artista:

El centre d'art s'ha de comprometre a donar visibilitat a l'artista, facilitant-li i oferint-li espais de comunicació i de relació pública. De la mateixa manera, el centre d'art ha de difondre el projecte de l'artista a través dels seus canals de comunicació (pàgina web, xarxes socials, llistes de correu electrònic, dossiers, etc.).

o) Respectar la llibertat de creació i d'expressió:

La llibertat de creació i d'expressió és inherent a la producció o manifestació artística, i és un dret fonamental de l'autor. El centre, en cap cas, podrà censurar la obra de l'artista i, tanmateix, no es pot modificar l'obra sense autorització expressa o petició de l'artista.

Altrament, el centre no pot impedir o limitar la correcta difusió que vulgui fer l'artista de la seva obra pels seus mitjans.

p) Respectar la propietat intel·lectual:

El centres d'art han de respectar el dret de la propietat intel·lectual que tenen els autors i creadors d'obres artístiques. Aquest dret comporta el reconeixement de l'autoria en tota comunicació i el pagament dels drets d'autor en cas que es publiquin imatges d'obres prèviament produïdes, ja sigui directament a l'autor o a l'entitat de gestió que el representi.

q) Respectar els drets morals de l'artista:

Els artistes tenen el dret moral sobre les seves obres, fins i tot quan ja no en són els propietaris. Aquests drets són irrenunciables i intransmissibles.

Aquests drets permeten a l'artista:

1. Decidir si la seva obra potser divulgada i de quina manera.
2. Decidir si la divulgació es fa amb el seu nom, amb un pseudònim o de manera anònima.
3. Exigir el reconeixement, sota la condició d'autor de l'obra.
4. Exigir el respecte a la integritat de l'obra i impedir-ne qualsevol transformació sense consentiment previ.
5. Validar de quina manera s'exhibeix, publica o difon una obra.

Tots els actors implicats en el conveni de residències artístiques han de respectar escrupolosament els drets morals de l'artista.

r) Respectar els drets de caràcter patrimonial:

Aquests drets, que s'atribueixen a l'autor de l'obra, són transmissibles i estan agrupats en dues classes: els drets d'explotació i els drets de remuneració. El centre d'art ha de respectar-los, arribant als acords necessaris amb l'artista.

s) Protecció de dades personals:

El centre d'art és responsable d'aplicar mesures tècniques i organitzatives apropiades a fi de garantir i poder demostrar que el tractament de les dades es regeix conforme al reglament i a la legislació de protecció de dades personals vigent. Aquest principi exigeix que les organitzacions tinguin una actitud conscient, diligent i proactiva davant de tots els tractaments de dades personals que es portin a terme.

S'aplicarà el Reglament General de Protecció de Dades vigent a la Unió Europea, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades

personals i la lliure circulació d'aquestes dades. En cap circumstància i cas es publicaran o es donaran a tercers les dades personals de l'artista, excepte que sigui una petició expressa i per escrit firmada per l'artista mateix.

t) Confiança i transparència:

La relació entre l'artista i el centre d'art s'ha de basar en la confiança mútua, la lleialtat i la confidencialitat en els pactes. La transparència permetrà que la confiança sigui màxima en la relació entre les dues parts implicades. L'artista ha d'estar al corrent de la informació relativa a la convocatòria en la qual participa (propòsits, pressupostos, difusió, pla de relació amb els mitjans de comunicació, altres artistes, agents o institucions implicades...).

u) Remuneració econòmica:

El centre d'art reconeix el dret de l'artista a una remuneració econòmica per a la residència artística amb independència dels drets d'autor o d'altres acords econòmics que es puguin originar per acords específics entre les parts (producció, exhibició, activitats, etc.). Aquesta remuneració no serà un mer pagament de subsistència, sinó que serà una quota professional derivada d'un treball professional. Aquesta tarifa ha de ser raonable, justa i s'especificarà abans de la residència. Es tindrà en compte que els artistes tenen altres despeses personals i professionals al seu lloc de procedència durant la residència. Per aquest motiu, la cessió d'un espai de treball i/o de residència o la simple manutenció no poden ser admissibles com a pagament d'honoraris professionals.

En el cas que l'artista o el centre d'art aconseguixin una font de finançament addicional, el centre d'art no deduirà la quantitat incorporada de la quota professional o del pressupost de producció, sinó que considerarà aquest increment com una aportació que contribueix a la millora del treball professional de l'artista o de la producció que s'estigui realitzant, essent així mateix, una millora en les condicions de la residència mateixa.

v) Suport econòmic addicional:

És responsabilitat del centre d'art donar suport a l'experimentació i a la innovació.

El centre d'art donarà tanta importància als processos de recerca i creació com als de producció de l'artista, recolzant en tot moment el procés artístic que es porti a terme d'acord amb el projecte que ha presentat l'artista i que ha estat acceptat pel centre d'art.

1) Residències de recerca

Són aquelles que donen suport al procés de creació i de recerca, sense que es consideri la producció com un factor necessari.

Un cop iniciada la residència, si es dona el cas que l'artista produeix obra sense que aquest fet hagi estat prèviament convingut, el centre d'art pot valorar si vol donar suport a la producció. En cas afirmatiu, i també si el centre d'art té els recursos necessaris per fer-ho, podrà establir els acords necessaris amb

l'artista per donar suport a la producció. Òbviament, sempre i quan l'artista estigui interessat en rebre aquest suport i en les condicions que es plantegin.

Abans de començar la residència ha de quedar clar si hi ha altres activitats incloses en la tarifa (presentació, taller, estudi obert...).

2) Residències de producció

Són aquelles que s'orienten a la producció efectiva d'obra artística.

La quantitat de diners que es destinen a la producció s'ha d'especificar abans de l'inici de la residència, així com el suport financer i tècnic, les instal·lacions i les activitats que es desenvoluparan. Abans de començar la residència ha de quedar clar si hi ha altres activitats incloses en la tarifa (presentació, taller, estudi obert...).

No és responsabilitat del centre d'art que acull la residència artística el finançament d'una producció il·limitada d'obra. És a dir, la que es produeixi addicionalment a la que s'hagi convingut que rebrà en concepte del suport de producció. El centre d'art tampoc ha d'assumir les despeses de possibles adaptacions d'obres preexistents durant la duració del contracte de la residència, si no hi està directament interessat.

En cas d'un acord de producció d'obra també s'haurà d'acordar qui assumeix el transport de l'obra un cop finalitzada la residència.

w) Professionalitat:

L'artista ha de ser reconegut com un professional. Conseqüentment, la relació i les comunicacions entre l'artista i els agents implicats s'han de regir per un tracte professional.

x) Notificacions:

S'ha de deixar clara quina serà la via de comunicació per a les notificacions referents al conveni/contracte de residència. Les notificacions han de ser per escrit, per correu electrònic o carta.

El procés de selecció i la decisió final es comunicaran a tots els sol·licitants. A més a més, es recomana publicar el nombre de sol·licitants, el projecte seleccionat, el jurat i els criteris de selecció.

y) Contracte:

Les relacions professionals entre l'artista i el centre d'art han d'estar regulades per un contracte escrit, signat per les dues parts. El contracte ha d'especificar les condicions de la relació entre els actors implicats i detallar els drets i deures de cadascuna de les parts. L'acceptació i signatura del contracte obliga a les parts a complir les condicions establertes.

El contracte serà enviat a l'artista abans d'acceptar la participació i amb temps suficient perquè pugui llegir-lo i debatre el contingut amb el centre d'art.

z) Dret de conciliació entre la vida laboral i la vida familiar:

El centre d'art vetllarà perquè els artistes prestin el seu treball i desenvolupin la residència en ple equilibri entre la feina professional i la faceta familiar. En aquest sentit, el centre d'art facilitarà que l'artista pugui desenvolupar la residència en parella o en família, d'acord amb la seva disponibilitat i característiques de l'espai, per la qual cosa es detallaran les facilitats de conciliació que s'ofereixen. Això contribuirà a la igualtat d'oportunitats entre artistes, facilitat la participació d'artistes amb parella o família.

aa) Les mesures de seguretat i el material de treball:

Les mesures de seguretat necessàries per a la correcta explotació de l'espai corren a càrrec del centre d'art. Les lleis europees de prevenció de riscos laborals especifiquen que la protecció del treballador davant dels riscos laborals exigeix una actuació de l'empresa (en aquest cas, el centre d'art) que va més enllà del simple compliment formal d'un conjunt de deures i obligacions. El correcte compliment i seguiment de les pautes bàsiques de seguretat per part de l'usuari, així com el bon coneixement de les propietats dels productes i dels aparells que es fan servir, poden disminuir el risc d'accidents.

Es recomanable que el centre d'art disposi d'un document explicatiu de les mesures de seguretat, dels riscos i del pla de prevenció i evacuació del centre d'art.

L'artista hauria de ser informat de les mesures de seguretat, dels riscos i del pla de prevenció i evacuació del centre d'art, en cas que se'n disposi.

bb) Resolució de conflictes:

S'ha de deixar clara la llei aplicable en cas de conflicte. Si durant el temps de residència sorgissin discrepàncies en la interpretació o compliment dels contractes, les parts les resoldran mitjançant la concertació comú dels seus interessos. Si això no fos possible, les dues parts hauran d'acceptar la jurisdicció dels jutges i tribunals de la ciutat d'origen del contracte amb renúncia expressa a qualsevol fur que els pogués correspondre.

3.2 L'artista que acull la residència artística s'ha de comprometre a:

a) Creació de xarxa:

La creació de xarxa i de sinèrgies entre artistes és un pilar fonamental de les residències artístiques. Mentre el centre d'art s'encarrega d'establir vies i sistemes per fomentar la participació en l'entorn durant l'estada de l'artista, aquest s'ha de mostrar obert i recíproc a la interacció. L'artista ha de cercar oportunitats i participar en activitats relacionades i vinculades amb el programa de residències.

A més a més, per la seva banda, l'artista pot demanar el suport de l'entorn per facilitar un impacte potencial de la producció i del desenvolupament del projecte.

En el cas que l'artista vulgui portar a terme un projecte que requereixi un cert aïllament personal, l'artista ho haurà d'especificar clarament en el projecte com a part del mateix, i en cas de ser seleccionat, el centre d'art haurà de respectar aquesta condició. En aquest cas, ambdues parts hauran d'acordar els termes especials en que es durà a terme la residència.

b) Aportar nou coneixement:

L'artista ha d'aportar la seva visió artística, apostant per la innovació i el risc. És inherent a la figura de l'artista la recerca de nou coneixement. La innovació comporta certs riscos, que no només han d'estar contemplats i acceptats per les dues parts, sinó que ambdues parts han d'estar interessades en fomentar-la.

c) Comunicació regular i freqüent amb el centre d'art:

L'artista ha d'informar puntualment al centre d'art de tota la informació relacionada amb el projecte i l'estat del mateix.

Durant la seva residència, els artistes s'han de reunir per compartir experiències amb els equips tècnics i experts dels centres d'art. Aquestes reunions han de servir per valorar les accions dutes a terme durant l'estada dels artistes, i així trobar punts de millora que es puguin aplicar en un futur.

Durant la residència els artistes han de treballar amb els centres d'art participants per tal d'organitzar activitats vinculades a la seva activitat artística.

d) Facilitar tota la informació referent al projecte abans de l'inici del mateix:

En l'etapa de contacte, l'artista ha de recollir i facilitar la màxima informació possible referent al projecte que vol desenvolupar durant la residència. Aquesta informació inclou: objectius, calendari, materials, espais i recursos necessaris, resultats que l'artista espera obtenir i previsió de despeses.

e) Conèixer i tenir clars els objectius pactats al contracte:

L'artista ha de conèixer els objectius i les expectatives de la seva residència, per tal d'evitar dubtes i falses expectatives durant l'estada al centre d'art. L'artista pot contribuir a la redacció del contracte i negociar-lo.

f) Presentació del treball realitzat i presentació de memòria:

El treball resultant de l'estada ha de ser presentat públicament per l'artista, així com la recerca i els resultats obtinguts. El centre d'art i l'artista convindran la forma i la modalitat de la presentació. El centre d'art s'ocuparà de donar visibilitat a la recerca artística i al resultat final d'aquesta.

L'artista lliurarà una memòria final de la residència i del projecte que finalment ha portat a terme.

g) Compartir experiències:

Durant la seva residència els artistes s'han de reunir per compartir experiències amb els altres artistes, si n'hi ha. L'intercanvi i la creació d'una xarxa de treball esdevé fonamental en el projecte.

- h) Els artistes seran els únics responsables de les obres d'art produïdes durant la residència:

En el cas de les residències que contemplen la producció d'obra artística, les responsabilitats de l'obra produïda durant la residència es mostraran amb claredat i es detallaran les condicions de l'assegurança, l'organització, la seguretat i qui assumeix els costos derivats del manteniment, el transport, el copyright i la reproducció.

En el cas de les residències que no contemplen la producció d'obra artística, i en cas que l'artista en produeixi, el centres d'art no seran responsables d'aquesta obra, tot i que és recomanable que com a mínim s'estableixin els acords de protecció i de seguretat suficients que garanteixi la seva conservació al lloc de residència.

- i) Els canvis han de ser mencionats, informats i prèviament pactats:

De la mateixa manera, el centre d'art i l'artista s'han de mostrar flexibles als canvis que puguin sorgir durant l'estada per part de qualsevol de les parts. Els possibles canvis respecte al projecte inicial han de ser notificats al centre d'art i posteriorment acceptats. Tanmateix, els canvis que es produeixin al centre d'art i que puguin interferir en el desenvolupament de la residència s'informaran puntualment a l'artista.

- j) Bon ús del material i de l'espai:

Depèn de l'artista la correcta gestió de l'espai i de l'ús del material, respectant i seguint la guia de bones pràctiques del centre d'art. L'artista ha de deixar el material tècnic i els espais en les mateixes bones condicions en que se li ha lliurat.

- k) L'artista ha d'estar al cas de la difusió i col·laborar en la mateixa:

El centre d'art difondrà el contingut que consideri rellevant durant l'estada. L'artista ha d'estar-ne al cas, comproment-se a enviar al centre d'art tota la informació i el material que consideri necessari per afavorir la correcta difusió. Aquest material posteriorment podrà ser utilitzat pel centre d'art a l'hora de comunicar i donar visibilitat al projecte en qüestió. Com a material per a la difusió, es contempla l'aportació d'imatges i documentació. L'artista hauria de considerar concedir entrevistes als mitjans de comunicació en cas de que se li sol·liciti.

L'artista ha de tenir present que la residència és un procés i, per tant, ha de documentar el treball en curs. Es podria acordar amb el centre d'art que l'artista col·labori amb l'organització documentant el seu procés de treball amb materials escrits o visuals.

L'artista té dret a decidir de quina manera es mostraran els seus vídeos, com per exemple, per mitjà d'entrevistes. En aquest cas, l'artista pot sol·licitar que se

suprimeixin els seus vídeos dels canals digitals del centre d'art quan ho consideri oportú.

l) Cessió dels drets d'imatge i els drets d'autor:

Es recomana que l'artista cedeixi els seus drets d'imatge i d'autor de les obres produïdes durant la residència exclusivament a efectes de comunicació per tal que siguin utilitzades en la difusió del projecte.

L'artista ha d'informar al centre d'art si tenen un acord amb una empresa de gestió sobre els seus drets d'autor i quines són les obligacions en que incorreria el centre d'art en el cas que publiqui imatges del seu treball, la qual cosa es realitzarà sempre prèvia autorització de l'artista, i tan sols en el marc de la residència.

m) Respectar el pressupost i els terminis acordats, garantir la qualitat del treball prèviament pactat i mantenir un tracte professional amb els seus col·laboradors:

L'artista s'ha de comprometre a respectar el pressupost i els terminis acordats en el contracte de la residència. En el cas que el centre d'art necessiti, pel fet d'estar subjecte a normes específiques de programes subvencionats que així ho requereixin, podrà requerir als artistes l'aportació de comprovants de les despeses sorgides de l'estada al centre d'art, com poden ser bitllets de transport (tren, bus, etc.), targetes d'embarcament (en el cas de l'avió) i despeses de material. En aquest cas, és una bona pràctica que es comuniqui prèviament d'aquesta necessitat a l'artista i que aquest col·labori en aquesta tasca de documentació probatòria de la despesa.

Es permet als artistes obtenir fons addicionals per al projecte de residència. L'artista ha d'informar de les ajudes demanades i de les obtingudes en relació al projecte de residència mateix.

n) Compliment presencial i efectiu de la residència:

L'artista ha de dur a terme una estada real i efectiva a l'espai de residència assignat, completant el nombre mínim d'hores o jornades convingudes per cada centre en el contracte de residències, el qual no hauria de ser inferior al 80 %, amb excepció de causes justificades.

o) Mencionar el nom del projecte i del centre d'art:

L'artista ha de mencionar, en tots els actes d'explotació dels resultats i obres d'art que es produeixin amb motiu de la residència, així com de les activitats relacionades i futures exposicions, tant impreses com digitals, el nom del projecte i el nom del centre d'art, gràcies al qual s'han produït les obres d'art.

p) Acreditació de dades fiscals:

L'artista ha d'estar disposat a acreditar amb un document oficial, en el cas que el centre d'art ho sol·liciti, d'estar al corrent de les obligacions fiscals i d'altres obligacions marcades per la legislació vigent.

q) Valoració de la residència:

Al final de la residència l'artista i el centre d'art duran a terme una valoració conjunta de com s'ha desenvolupat l'estada i el treball de l'artista. Així mateix, el centre d'art lliurarà una enquesta de valoració a l'artista, la qual haurà de ser degudament emplenada i lliurada de nou al centre d'art.

Aquest és un document elaborat al Bòlit, Centre d'Art Contemporani. Girona pels directors i responsables tècnics de les organitzacions participants al projecte The Spur ETACEC 1618 i pels artistes residents d'aquest projecte al llarg dels dos anys de durada del mateix. El document es considera obert a les propostes de millora per part de professionals de les arts visuals, tant pels artistes com pels gestors.

The Spur ETACEC 1618
Girona, juliol de 2018